ORATIO
TIONE A
RALIVM,
DIE SANC
TEMPLO
CHII H
SIC

ORATIO DE INVENTIONE ARTIUM LIBERALIUM, ROMAE IN DIE SANCTI LUCAE IN TEMPLO DIVI EUSTACHII HABITA PER SICULUM.

265

Artes liberales. dicte q liberum hominem faciunt. ideo et forte et magnanimum quod est proprium et ... debere ... dicimus sunt ... ad eas, de quibus ... ca liberum ...

Possidonius 4or genera artium posuit. sunt vulgares et sordide. sunt ludicre. sunt pueriles. sunt liberales.

grammatica et mathematica inter liberales a Senecam ... dialectica et rethorica inter praecipuas liberales ... Seneca ... artes ... bonorum et malorum ... artes ... liberales ... pictura statuaria non liberales ...

Salustius Agriculturam et venationem quam nec minimo modo ... liberas. sed inter nobiles et patritias ... nobiles ... servitutes vocat

Artes liberales multum conducunt ad virtutem ... ludicrum ... ne ... Hieronymus ... cit ... legibus ... 9. 18. de civ. c. 52. ...

33.

artes mecanicas aparlo de su inventor. mena 141. copla
talo sobrino de dedalo jnventor dela rueda delos olleros y dela sierra. y torno

La honda segun algunos la hallaron los mallorquines. ... mena. copla. 209. Silius de ... 16 y 17

¶Ignatius de Besse Pannonius/Reuerēdo in xpo
patri & dño dño Frāciſco de Feguuernek/Prę
poſito Monaſterii beatę Mariæ uirginis
de Saag in Regno Hungariæ/ordi
nis Præmonſtrateñ. Viſitatori
generali digniſſimo, ſuoq;
Numini potētiſſimo
S.P.D.

Diu/ multumq; animo fluctuatus ſum uir ornatiſſime/quam poſſem reperire uiam faciliorē/qua tibi pro ſempiternis/īmortalibuſq; beneficiis/quæ in me cōtuliſti, & indies cōferre nō diſiſtis/undecūq; gratiſſimū/ ſimul & ingenioli mei monumenta, quo ne penitus me in hac celeberrima Vrbis Romæ Academia nihil profeciſſe: ſed uel exiguum iſtud temporis interuallum/quod mihi datum erat inutiliter contriuiſſe exiſtimares/certo argumento oſtenderem. Verum quū adeo longe ſim ſepoſitus; nec tibi obſequi (ut cuperem) quo/uel corā hmōi gratitudinis meæ uicem contemplareris ualeam, arbitratus ſum in tanta mei diſtātia, ut quæ inhac alma Vrbe gererentur (quod quum potiſſime obnoxii undecūq;/ac fidelis clientuli, qui pręſertim literis incumberet/cenſeam officiū) tibi celeri calamo excuterem. Mos eſt enim in hoc pulcherrimo totius orbis Gymnaſio Romano/Die Decima

octaua mensis Octobris/idest/in die sancti Lucæ quũ sectatores bonarũ Artiũ nituntᷣ iam initiari lrãꝝ studiis / & ad musas mãsuetiores/ reliquasqꝫ laudabiles disciplinas/ a quibus pauloante ob nõ exiguam æstus uehementiam animo segregati fuerant/ se se transferre. Alter huius celeberrimæ Romanæ Academiæ Lectorũ/per Reuerendissimũ in xpo patrem/& dñm/ dñm Dominicũ Iacobatiũ de Facescis Episcopũ Lucerineñ. causarum sacri Palatii apostolici Auditorẽ/ Sanctissimi dñi nostri Papæ Vicariũ generalem/ac eiusdem Academiæ Rectorem haud imeritũ/ uirum sane undiqꝫ consũmatissimum/delectus: habiturus est in templo diui Eustachii/corã eodem Reuerendissimo dño Rectore Orationem/qua iuuenes & adolescentes optimi ad bonaꝝ artiũ studia adhortantur: quo conueniũt Egregii & eximii doctores/ac primæ in docendo celebritatis Grãmatici / demũ quarumcũqꝫ literaꝝ professores. Sane nuper quũ dies iam temperatiores/& studio magis idonei appropinquarẽt/ orauit peritissimus utriusqꝫ linguę dñs Iulius Simon Siculus/iuuenis uix Vigesimũ suæ ętatis agens annũ, qui nõ meo/ sed eruditoꝝ hominũ iudicio/Lector nempe elegantissimus/& ad Poetarum/ Oratorũqꝫ sensa enarranda oculatissimus existit. Quũ itaqꝫ cõcionaretur/illius eloquentiã/elegantiã/simul & diuini acumẽ ingenii tantũ admiratus sum/deniqꝫ & Orationẽ quũ ab

omnibus doctis qui aderant satis probari accipe/rē/ quo exemplū tibi illius si id ab ipso pro ueteri nostræ amicitiæ iure impetrare ualerem/ mox mittere destinauerim. Et quia ipse nec maiora mihi unq̄ abnegaturū semper se spopondit/ id tibi munusculū (ut autumo) sane haud ingratum mitto. Quod si te fronte nō matutina suscepisse intellexero/ conabor pro captu ingenii mei mittere/ quasi quotidie pulcherrima queq̄/ & animo tuo dignissima hmōi munera. Vale/ & me (ut facis) ama. Romæ Pridie Kal. Martias. M. D. XVI.

q. se queda [illegible]
Inuentores monetæ q fuerint plinius li. 33. Seruius rex [illegible]
q fecit romanos [illegible] la señal pecus oueja. unde pecunia
y de cobre. moneda de plata rome. 585. años post [illegible]
consule quinto fabio. signo un carro de dos cauallos. y de
4o. bigatos quadrigatos. Moneda de oro. 62. años post
argentum et alia multa ex plinio. ephoro q phidon
la moneda de plata en la isla egina idem strabo li. 8. geographie
Herodoto li. 1. historiarum [illegible] lydi in asia minori
y estos mesmos los juegos de dados y pelota. y como el
dinero es irritamentum malorum, ut ouidius [illegible] estos juegos [illegible]
[illegible] se puede poder. eutropio autem q inuentor monetarum saturnus rex italie. macrobio li. 1. saturnalium. q
Janus rex italie. alii q Jonus rex de thesalia en grecia
ut lucanus lib. 6. pharsalie. primus thessalie rector telluris
Jonus in formam calide percussit pondera massae: fudit et argentum flammis aurumque monetam fregit et immensis coxit fornacibus aera. illic quod populos scelerata impegit in arma diuitias numerare dedit

¶Iulius Simon Siculus Dñico Iacobatio Pontifici Lucerino/Leonis. X. Pōtificis maximi Vicario/ Romani Gymnasii Rectori integerrimo, S. P. D.

NOn pauci ingenio/doctrinaq; prȩstantes cȩperunt hortari nos/ ut Orationē nostram de inuentione Artiū liberalium, quam censemus supprimendā potius/q̄ in uulgus emittendā/ publicaremus Dominice Iacobatie Pontifex Lucerine. Verū id minime fecimus/ risimus tandē/ seruamus legē diui Platonis: sumus enim Platonici. Plato in sua illa diuina institutione de legibus cōmemorat/ in omni Repub. præscribi/ caueriq; oportere: necui liceat quȩ composuerit/aut priuatim ostendere/aut in usum publicum edere / anteq̄ & constituti sup̄ id iudices uiderint/nec damnarint. Nō igitur nos ante publicabimus / q̄ tu(qui literarū magnus es arbiter/imo censor/imo assertor/doctoꝝ oium doctissimus)uideris. Nec dānaris/ꝙ si a te(ut spero) ꝓbabitur/ autoritate tua(qua maior nobis quidē nulla in terris est)simul rōne adducti/in lucē proferemus/neue prodeat in publicū sine patrocinio/ tuū præcipue sibi nomen inscribet: ex quo tutior sit/atq; honestior. Quare mitto ad te Orationem/ missurus & alias/ si te in hac una ȩquū Iudicē experiar. Ea enim lege ad te uenit/ut uapulet/ut er-

Diuus plato.

ratorꝫ pęnas ungue & obeliſcis luat. Adhibe igit̃ te illi ęquum Iudicem/nihil metuo/ubi tu ſtudes mihi/nunq̃ male de Siculo ſentiet/qui Siculũ placere Dñico Iacobatio Põtifici Lucerino tõtius antiquitatis/omniſqꝫ literaturæ conſultiſſimo intelliget. De cuius ego ingenio, de literis, de prudentia, de conſilio, de humanitate, de candore, de ſtudio deniqꝫ infatigabili declamito. Iã apud uiros eruditos tantũ de te loquẽdo profeci/ut unus habeare nõ ſolum doctiſſimus/ſed etiam humaniſſimus/prudentiſſimus. Vtinã is meę mentis captus eſſet/ut pro meritis tuis de te ſentirem. Vtinã ea dicendi uis/ut exprimere aliqñ poſſem/ꝙ ſemper ſentio quæcũqꝫ loqmur lõge minora ſunt his/quę concipimus. Proinde tu ne hęc auſculta, quę nũc de te ſcribo/foraſqꝫ promo: ſed illa potius intellige quæ intus de te ſolus & tacitus loquor: Tãto hercle maiora/quãto cogitatio ſermone hoc eſt. Etenĩ tu tantus es/ ut qui te nõ laudat/iudicio & exiſtimationi ſuæ detrahat: Rem ſuam agunt/ſuis rationibus conſulunt/ſuam famã redimunt; qui fauent/& bene cupiunt tuæ. Id quidem tum deniqꝫ uere a me nec adulandi ſtudio dictum intelliges/ cum tute in temet ipſum diuinæ mentis aciem reflexeris/cũ tanti honoris/tanti iſtius Imperii pulcherrimos titulos intentis (quod dicitur) oculis perſpexeris/quantumqꝫ teneas in rebus humanis faſtigiũ toto penitus obtutu cõſideraueris. Cer-

nis enim te Leonis Decimi xp̄i uicem in terris ge rentis Vicariũ. Cernis eundem te Romani Gym nasii Rectorem eminentissimũ. Cernis & sapien tiæ professores tuis se genibus aduoluentes, tuaq; gestientes adorare uestigia. Sed redeat unde aber rauit Oratio: Si Orationem te tuæ occupationes recognoscere/& castigare (quod nollem) nõ p̄mit tent/hic mihi ue misero concutit ossa tremor/ mit tam ad fratrem tuũ suauissimũ Andream/ acerri mi sane iudicii / & exquisitissimæ doctrinæ uirũ/ qui castigare poterit: ad quem de hac re equidem scribam. Quod si is quoq; nihil se recensere posse affirmabit / idq; suis multis ascribet occupationi bus: Castigabit Christophorus Fratris tui Iacobi Iacobatii/uiri clarissimi Filius doctissimus/omni bus fortunæ/corpis/animiq; dotibus cumulatissi mus/utpote forma pene diuina iuuenis/eminenti corpis maiestate/ perspicacissimo ingenio/memo ria singulari/ luculenta, ac uberi facundia dubiũ profecto iudicio ne mirabilior Christophorus an moribus. Christophorus inq̃ ille Iacobatius/ pri mæ nobilitatis Iuuenis/cunctis gratissimus: non minus sua/q̃ familię gloria: In quo scilicet Patris ingenium/ Patrui uirtus/ Patrui humanitas/Aui probitas/Proaui prudentia/pietas Abaui reuiuis cit/ omniũ maioꝝ suoꝝ liberalitas/ omniũq; ani mus, quin etiã gratia pene quadã/ quicquid agit/ quicquid loquitur/imo etiã si nihil agit/nihilq; lo

Laus Andree Iacobatij.

Vere laudes Christophori Iacobatij.

quitur: singulari/ac uultu deniq; ipso q dicit homines deuincit: Me uero sibi iam imperpetuũ deuinxit/quãdo apud te nostri incidit mentio/ hisce me cõmendauit uerbis, digitoq; monstrauit. Siculus hic/ neq; malus homo est/neq; plane idoctus: Tibi uero mi Patrue ita studet, ut non sit fortasse indignus, quem tu aliquando respicias/ uocemq; his auribus hausi. Nõ eni a Christophoro procul eram: qui si(ut spero)emendabit/emendata/ perpolitaq; breui exibit in publicũ. Si a tanta spe decidero/aliq in latebra delitescet/& sordescet. Non uult exire sine patrocinio Iacobatio℞, quo℞ patrociniũ & si a me magnifiat/ tamen tuũ plurimi faciam. Quæris unde tanti sis apud me/nobilissimę familię Iacobatio℞ adamantinũ columẽ & decus es/ perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Exploratũ habeo quantum me diligas parum męrentem/ & quantũ Orationem/& actionem meã cõmendes. Quamobrem neminem equidem aliũ/ nisi teipsum iudicem nũcupabo, tibiq; dicabo. Vix tamen dici potest quantũ ornamenti atq; pręsidii tuũ sit etiã Autori patrociniũ allaturum/ si in tuo nomine apparebit Oratio. Adhibe igitur te illi Iudicem, ac effice ut tuo auspicio prodeat. Hoc si uidero/eam mihi uim/eam facultatẽ/ eam deniq; datam occasionẽ sentiam, qua nomen tuũ cęlesti prædicatione dignissimũ/ qua tuæ pietatis, integritatis, innocentię, religionis, cõtinen

tiæ,prudentiæ,iudicii,iustitiæ,prouidentię,libe
ralitatis , animiq; magnitudinis testimonia • Sic
ego fidelibus utriusq; linguæ mãdabo monumen
tis,ut nulla humanarꝝ rerum uicissitudine,nullo
unq̃ fortunę uariantis incursu,nullo etiã squalen
tis æui senio possint deleri : quin etiã libellũ,quẽ
de ęternitate familię Iacobatioꝝ adhuc parturio/
tibi uidelicet ego si nõ eruditissimus / at certe tuo
nomini deuotissimus homo/quasi deo donum re/
ligiosa mentis/atq; animi pietate cõsecrabo• Vale/
Transtyberim, Kalendis Martiis• Anno salutis•
M•D•XVI•

¶ Iulius Simon Siculus Andreæ Iacobatio
Basilicæ Petri Apostoli Canonico/ uiro
doctissimo• S• P• D•

MOris enim mei semper fuit Andrea Ia
cobatie, uir doctissime : nihil unq̃ te/
mere/nihil nõ diu conditũ,atq; præs/
sum emittere • Verum cũ Orationem
a me nudiustertius in æde diui Eustachii habitã,
ad bonarũ artium Professores/desiderari a te sub/
odoratus essem: Intuli mihi uim,uici tandem/ut
instituto meo decederem: ratus(id quod erat)mi
nus esse malum adire periculum famæ/ q̃ moram

desiderio tuo facere. Mitto tibi/recognosce. Castiga, utcūq; tibi nec possum negare, nec debeo: Cuius ego sum testimonio sæpissime ornatus, patrocinio adiutus, autoritate seruatus. Nec enim uel ignoro / uel dissimulo, quantum tua mihi apud Leonem Decimū Pontificem Maximū suffragata sit autoritas: Cui quidem & ipsi quotidie a me/ si nō par gratia, certe aliqua tamen pro uirili parte scribēdo saltem/beneq; & sentiendo/& eloquendo refertur. Video quanti me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo compertius. Ago equidē gratias: sed ita tamen (ut fatear gratiā) quæ a me tibi maxima debet / nulla ex parte agendis tantū gratiis posse referri. Ego uero de te tam libenter ubiq; prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam, non solum quia nihil (ut scribit Plato) iucundius auditur/q̄ ueritas: sed etiam quia (ut Palemon inquit) multo est dicere/ q̄ audire uera iucūdius de domino, & deo meo/hoc est/ de Fratre tuo Dominico Iacobatio Pontifice Lucerino, & Romani Gymnasii Rectore eminentissimo/uiro mea quidem sententia nostro æuo omnium literatissimo. Bene etiam loquor, & sentio: Viros enim eruditos & graues auget honoribus: nec sub modio, quod dicitur/pręclarum uirtutis lumen patitur delitescere: & ut cæteros omittam/me magno studio ornandum sibi prius/mox aūt tuendum/defendendumq; suscepit. Nihil est uno eo mirius in literis:

Plato.
Palemon.

nemo quem laudari/ornari/in cęlum tolli malim. Nemo/a/ cuius prædicatione digredi minus possim/in quo sum fortasse: Nulli tamen esse uideor intemperãs/tam multa in eo laus/tam nulla finis ut iam ambitioni/& assentationi locus desit. Diuina nimirum est in eo ingenii cęleritas/ac uis. Iam uero de literis quoties cũ aliquo erudito loquit̃, ac etiã mecum: taceo/qua pronũciandi maiestate/& gr̃a: quãta memoria: quanta rerũ copia: quanta doctrinarũ oĩum peritia eluceat. Nihil ita arduũ, ita abditum/ꝙ eum fallat: Nihil ita tenue in lr̃is, exiguũq;/ quod eũ fugiat. Do nihil auribus tuis, adulationes græculas odi, semp uera & solida est gloria fratris tui: Qđ animus de fratre sentit, lingua depromit: neq; aliter laudauerim/q̃ probem: Nam qui illũ fratrem tuũ laudibus prosequendi finẽ facit, is admirãdi rursus quęrit initiũ. Quare ego de illo (ut de Carthagine Salustius) tacere satius puto/q̃ pauca dicere. Orarem aũt (nisi improbũ esset) ut si qua de nobis mentio apud fratrem tuũ suauissimũ oriat̃: Oraturã eni scio (cũ tu uoles) ostẽdas me hominẽ esse illi nõ ingratũ. Facile enĩ intelligo/quantũ tua apud illũ ualitura sit autoritas: Quoniã quantum iure ualere debeat non ignoro, quem unũ propter admirabilẽ uirtutem mortales omnes/tanq̃ si cęlitus demissus uenerantur. Vale Transtyberim. Kalendis Martii. Anno salutis. M.D.XVI.

Propria laus Dñici Jacobatij.

IVLII SIMONIS SICVLI ORATIO de inuentione Artiũ liberalium: Ad bonarum Artium professores, & studiosos.

SCio ego nonullos nunc mirari, & qđ pro nihilo pendo, tacito cogitationis conuitio/in hoc sanctissimo tẽplo me uerberare, Reuerẽdissime in xp̃o pater/ & dñe: Romani Gymnasii Rector eminentissime/doctrina, & autoritate cęleberrime: Optimi uiri Reformatores: Circũspectissimi bonarũ artiũ Professores, ubiq; mortaliũ cęlebres: Romanæ/& Atticæ eloquentię candidati Adolescentes: quid sit/ꝙ cum tot sũmi Oratores, hominesq; nobilissimi sedeant, ego potissimum surrexerim: qui neq; ętate: neq; ingenio: neq; autoritate sim cũ his qui sedeãt comparandus: & in hunc illustrem, & excelsum locũ ascenderim/de inuentione Artium liberalium uerba facturus/quid ergo? Audacissimus ego ex omnibus? Minime/at officiosior q̃ cęteri: qui huic illi nostro Rectori, in quo sũma sapientia, eximia uirtus, singularis humanitas est/ parere uoluerim. Cuius ego/neq; beniuolentiam erga me ignorare/nec autoritatẽ aspernari/nec uoluntatẽ negligere debeã. Malo enim (cũ illius studio sim obsecutus) prudentiã meã ab illo desiderari/q̃ si id nõ fecerim, beniuolentiã (quę nisi esset

Rector.

Reformatores.

Professores.

Adolescentes.

erga illum maxima)hoc dicẽdi munus in quem/
uis alium libenter reiecissem. Cũ autoritate/præ/
sentiaq; uestra/tum rerũ/de quibus dicturus sum
magnitudine, & uarietate perterritus: sentio, sen/
tio nullã eloquentiã nec optari, nec concipi posse:
quę uel animi mei auiditatem expleat, uel rerum
magnitudini respondeat, uel iudicio deniq; ue/
stro acerrimo / atq; auribus eruditissimis satisfa/
ciat. Ego enĩ singula contemplans/& quasi oneris
cuiusdã(quod mihi necessario subeundũ sit)mo/
lem, uastitatemq; oculis præmetiens: ita pertur/
bor animo, atq; expauesco: ut neq; ingeniũ mihi,
neq; consiliũ suppetat. Sed illud unũ me maxime
consolat᷑/ ꝙ sicuti me multũ uestra deterret erudi
tio/sic me multum uestra rursus inuitat humani/
tas: qua fretus/ausim ego loqui in cętu hominũ,
uel gręce, uel latine doctissimoꝝ: de inuentione
Artium liberaliũ, quas in Vrbe magna cum lau/
de profitemini. Quod fit a me quidem libentissi/
me, propterea ꝙ accepi eum illum uirum rem uo
bis facere gratissimã: qui de origine/& inuentio/
ne Artiũ/& scientiaꝝ: quarũ uos estis Professores
optimi/uobis audientibus disputat. Facturus er/
go rem uobis gratissimã, & iam iã disputaturus,
ipsum ego hominẽ propono: Cuius præstantiam
admirari/& reminisci operepræcium duxi: a qua
omniũ uirtutum fundamenta, & bonarum Artiũ
radices propagatę sunt. Egregiũ itaq; scire/ac pul

Laudes professorũ.

cherrimũ fuerit/ut ingenii nostri perspicacia liberales artes adinuentæ/auctæ/atq; illustratę fuere/ idipsum aggredimur/ idipm recensemus/ Audite obsecro uiri præstantissimi, & benignis auribus pro uestra humanitate hanc mihi operam condonate: Cum sũmus pater architectus deus ad excogitandum prudentissimus, ad faciendũ solertissimus: hanc quam uidemus mundanam domũ, diuinitatis templũ augustissimũ / archanæ legibus sapientiæ fabrefecisset supercœlestem regionem, mentibus decorasset, ęthereos globos ęternis animis uegetasset, inferioris mũdi partes omnigena animaliũ turba compleuisset: Hoiem/ex quo totus humani generis silua descendit, ex limo terræ figurauit/ inspirauit & in faciem eius spiraculum uitæ, inspirauit & sapientiam/rationem/orationem/ ut tanti operis rationẽ perpenderet, pulchritudinem amaret, magnitudinẽ admiraretur. Factus igitur homo/& nudus/& solus, præter cęteras animantes rigidus, bipes, rectus corpore, ac statu etiam factus: Sed tot uirtutum præsidio munitus, tantoq; conatu / comitatuq; uirtutis septus: hanc Vniuersi faciem: cui ab ornatu, & eleganti forma/Mundũ appellari contigit: Quo nihil potest esse: nec dispositius ad ordinem: nec aptius ad utilitatem: nec ornatius ad pulchritudinem: nec maius ad molem. Contempla-

Deus humani generis autor.

Ortus hominis.

Laudes orbis terrarũ.

batur uerũ se nudũ, & rerũ oĩum egenũ uidens, contemplationẽ omittit/ atq; ipse sibi efficit, quæ in suos usus essent necessaria. Et licet esset homo corporis nõ magni/exiguaꝝ uiriũ/ualitudinis infirmæ, atq; inermis: tamen qm̃ ratio, qua una pręstamus beluis/plus homini confert/ q̃ natura brutis/nõ solũ omnia quibus constat, quæq; generat ex se mundus/imperio/ac ditioni suę subiugauit, uerumetiã ad suã utilitatẽ accõmodauit. Homo utitur Igne ad usum calefaciẽdi, & luminis, & coquendorum ciborum, ferriq; fabricandi. Homo utitur fontibus ad potum/& ad lauacra: fluminibus ad agros irrigandos/terminandasq; regiones. Homo utitur terra ad percipiendã frugũ ubertatem, collibus ad conseruãda uineta, montibus ad usum arboꝝ/atq; lignoꝝ. Homo utitur mari non solũ ad cõmercia/ & copias ex longinquis regionibus ferendas/uerumetiã ad ubertatẽ omnis generis piscium. Homo uescitur bestiis/ & terrenis/& aquatilibus/& uolatilibus, partim capiendo, partim alendo. Homo efficit etiã domitu suo quadrupedũ uectiones: quadrupedum celeritas, atq; uis ipsi homini affert uim/& celeritatem. Homo quibusdã bestiis onera imponit/ & iuga. Homo Elephantoꝝ acutissimis sensibus/& sagacitate Canũ ad suã abutitur utilitatem. Homo ex terræ cauernis ferrum elicit / rem ad colendos agros necessariã. Homo ęris/argenti/auri uenas/penitus abdi-

Attẽde quõ oĩa ad suam vtilitatẽ acc̃omodat homo.

tas inuenit/& ad usum aptas/& ad ornatum deco
ras. Homo arborum confectione, omniq; materia/&
culta, & siluestri/ partim ad calefaciendũ corpus
igni adhibito, & ad mitigandũ cibũ utitur, par-
tim ad ędificandum: ut tecto septus/frigora, calo
resq; pellat. Quis cęlum suspicit, nisi homo? quis
solem? quis astra? quis opera dei miratur, nisi ho
mo? quis in cęlum usq; penetrat, ut solus astrorum
ortus/obitus/cursusq; cognoscat/nisi homo? Ho-
mini terra, & elemẽta, homini bruta præsto sunt/
& famulantur. Ideo Gręcus quidã Sophista quid
esset Homo interrogatus / non tam facete/ q̃ uere
rñdit: Θεὸς θνητὸς καὶ τί ἐστι θεός, ἄνθρωπος ἀθάνατος. hoc
est, Deus mortalis: Quid deus? homo ĩmortalis/
quasi homo a deo, & deus ab homine nulla alia
re/ nisi mortalitate/ & ĩmortalitate differrent. At
etiã sapiens exclamat Hermes: Magnũ miracu-
lum est: homo animal adorandũ, & honorandũ.
His rebus expositis/iã satis docuisse uideor/quan
to cæteris animantibus præstet homo: Vt igitur
hominis usui cuncta cessere/iam in apto cuiq; est.
Hic itaq; homo cum prolem etiam procreasset/ac
propagasset, & terrã omnem multitudine imple-
uisset: res sane memoratu dignas (ne deleret obli-
uio) uerebatur: quonam pacto id ab illa fieri non
posset/excogitauit. Vtq; indies/a/filiis clariora fie
rent, libris/ & saxis impræssa memoriæ humanæ
monumenta cernerent/ per animaliũ, cæterarũq;

Homo qd.

Deus qd.

terrarum figuras / quæ cuncta gessit / ac sensus mentis effinxit. Has figuras postea Aegyptii imitati sunt, & soli sibi uendicauerunt. Inter alias uero figuras/& effigies, Herbas/ Arbores/ Scarabeos/Apes/fluuios/Boues/ Vultures, aliaq; id genus Aegyptii notauerunt. Porro ex ipsa Apis effigie Regis symbolum notabant/ q̄ is in obeundis uitæ officiis/ non minus iustitię aculeum/q̄ dulcē mellis clementiā habere debeat. Intelligi uolebāt ingratum hominē per effigiem Columbæ/ q̄ animal hoc cum primū adoleuit / matrem rostro incessere/atq; impetere solitū sit: per dexterā manū digitis passis liberalitatem, per sinistrā uero compressis tenacitatem/atq; auaritiā intelligebant. Eodem modo per cęterarum corpis partiū figuras/ atq; artificū instrumēta aliquid certū significari uolebant: quæ memoria hominū longo usu/ac meditatione obseruata/e/uestigio quid ea exprimerent internoscebant. Quæ figuræ quia in rebus sacris apud Aegyptios scalptæ fuerunt, cū forma auiū/ siue animaliū/& cęterarum rerum (ut diximus) quę mysteria significant, Hieroglyphicæ literæ/ siue notæ appellatæ sunt. De quibus cum apud ueteres Autores mentio est/ tum in obeliscis etiā num cōsiderari hoc potest: in quibus figuræ illæ/& effigies animantū diuersorum/ herbarumq;/fluuiorum/& arborum scalptæ sunt, quæ Aegyptiorum etiam philo

Cur Apis effigies symbolū Regis

Hieroglyphice litere vnde dicte.

sophiā designant. Videmus nos hodie hmōi Hieroglyphicas notas in obelisco Vaticani / in Circo Neronis, & in minore obelisco in Ara cœli, etiam uidemus in basibus Leonum ante Pantheon, per eiusmodi symbola/ & hieroglyphicas notas ab his qui doctrinę subtilioris archanis imorantur/ rerū naturæ interpretatio adnotata est. Eius igit̃ filii, qui sunt omnes homies/ ut eo (unde digressa est) reuocetur Oratio, quæ multo maiora/ & clariora faciebant facinora, nolebant Hieroglyphicis notis exprimere, pulchriores/ minoresq; figuras / & caracteres optabant. Qua de re omnes solliciti/ quonam pacto tales figuras inuenire possent, secum meditabantur. Sollicitus & Mercurius Aegyptius / uir sane cœlestis ingenii, qui per quietem uisa imagine pręmonitus est/ut littus peteret, & Achatem lapidem, qui de cœlo cecidit, quæreret: Quem inuentū si cederet, figuras/quas tantopere desiderauisset / inueniret. Postero die littus petiit, Achatē inuenit: Quo perfracto (mirum dictu) literarum figuras erupisse in robore incisas. In eo enim incisæ literæ latitauerant/ lætus Mercurius hominibus ostendit. Homines diuinis honoribus prosecuti sunt/q̄ lr̃as inuenerit, quibus memoriæ fulcit̃ ęternitas/& res memoratu dignæ ab omni obliuionis iniuria uindicant̃.

Templum Pantheon quod vulgo dicit̃ sancta Maria rotunda olim dicatū erat Joui vltori: & Cibelle: dijsq; oibus

Scire opere precium est: quō Mercurius lr̃as inuenerit.

Laus lr̃a⁊.

Moses literarũ inuentor.

Tradunt alii Mosen diuino præditũ ingenio, caracteribus illis, quibus decem præcepta a deo tradita/conscripta fuerãt/ duas, & uiginti literaꝝ figuras simillimas fecisse, illarũq; usum primũ docuisse Hebręos, ac eas suis appellasse nominibus/ nominaq; rebus accõmodasse, atq; effecisse/ ut singula literaꝝ elementa aliquid significarẽt. Quid aũt significent tacerem ego nũc/ dicturus alẽs. Verum/ quia uos nũc libenter audire percipio, meq; uobis gratificari cognosco/ nunc libenter expono.

Expositio alphabeti hebraici.

Omnes literæ apud Hebræos (ut sic aggrediar) Vigintiduæ sunt: quaꝝ prima Aleph dicitur/ qđ latine Disciplina dici potest. Secunda Beth/ quod domum significat/ ut sit sensus/ domus disciplina: ac si quis diceret/ disciplina, atq; doctrina quædã ęconomiæ, ac dispensationis. Tertia litera uocat᷑ Gimel/ quæ uox plenitudinem significat. Quarta Daleth/ quod libroꝝ dici põt. Quinta He/ qđ uocabulũ ista significat: quæ omnes uoces talẽ sensum efficiunt: Disciplina/ domus/ plenitudo librorum hæc. Sexta Vau/ nũcupatur: quæ uox latine in ipa dici potest. Septima Zain/ quod significat uiuit. Octaua Heth/ quæ uox significat uiuens. Totum hoc simul, in ipsa uiuit uiuens. Nona Teth/ & significat bonũ. Decima Iod/ & interpretatur principiũ/ simul hæ duæ literæ, bonũ principium significant. Vndecima Caph/ quod utile significat. Duodecima Lamed / & interpretatur

Aleph. Beth. Gimel. Daleth. He. Vau. Zain. Heth. Teth. Iod. Caph. Lamed.

auxiliũ. Totũ hoc ſimul ex ipſis ſignificat, Vtile
diſci: Totũ ſimul tamẽ diſce. Tertiadecima Mem Mem.
& ſignificat ex ipis. Quartadecima Nun/& ſigni Nun.
ficat ſempiternũ auxiliũ. Quintadecima Sãmech Sãmech.
& idem hebraice, quod latine auxiliũ. Sextadeci-
ma Hain/& ſignificat fontem, aut oculũ. Decima Hain.
ſeptima Pe/& os interpretari poteſt. Decimaocta Pe.
ua Zadi/ quæ uox Iuſtitia interpretatur. Simul Zadi.
ſenſus eſt: Fons/aut oculus/& os iuſtitiæ. Decima
nona litera dicitur Cof/ & interpretatur uocatio. Cof.
Vigeſima Reſſ/ & ſignificat caput. Vigeſimapri- Reſſ.
ma litera uocat' Scin/ quæ uox dentes ſignificat. Scin.
Vigeſimaſecũda litera, quæ eſt ultima apud He-
bręos uocatur Tau/quæ uox ſignificat ſigna. Iſta Tau.
rum igitur omniũ literaꝝ Hebraicaꝝ ſenſus ta-
lis eſt: Diſciplina/domus/plenitudo libroꝝ hæc/
in ipſa uiuit uiuens/bonũ principiũ tamen/diſce
ex ipſis ſempiternũ auxiliũ: fons aut oculus/atq;
os iuſtitiæ/ uocatio capitis/ & dentiũ ſigna. Hæc
eſt elementoꝝ Hebraicoꝝ latine dicta ſententia:
quæ literaꝝ diſciplinæ ſũmopere conuenit. Habe
tis iam nunc, quid ſingula elementa ſignificent
apud Hebręos/& quid totũ etiã alphabetũ, quod
quid apud alias gẽtes ſignificet inueniri nequaq̃
poteſt. Quo ualidiſſimo argumẽto freti ac innixi
Hebræi a ſe literas inuentas eſſe (autore tamen
Moſe uiro ſapientiſſimo/ ut paulo ante diximus)
affirmare non erubeſcũt. Ab Hebræis itaq; literæ

ad alios peruenerunt. Sed quia homines diuersis in orbis locis agebant, nec eisdem uerbis utebantur/ diuersos literarum caracteres sibi fecerũt. Harum postea literarum adminiculis ad tot disciplinarum/ atq; artium cognitionem successu temporum aspirauit humanitas. Eurichręus enim genere Atticus/ literarũ / & antiquitatis bene peritus, animaduertens permultos Athenas ex diuersis locis inquinate loquentes confluxisse/ politũq; Atticæ Orationis lumen infuscasse/ q̄ abstersam rationem adhibendam esse censuit, qua patrius sermo expurgaretur/ & expurgatus conseruaretur: utq; etiam illi qui cuperent Attice dicere / tam abstersam ratioñe sequerent̃. Primus itaq; Eurichręus ex nomine/ & uerbo/ aliis superadditis partibus literatam loquendi formulã / & cõgruentiam fecit: quę παρατα γραμματα hoc est/ a l̃ris Grãmatica dicta est, quæ dum Athenis celebrabatur, Romani natura freti duce, pure/ & emendate/ hoc est/ latine, sine ulla regula loquebantur: Romanisq; propriis & incorruptis uerbis, etiã non adhibita Grãmatices ratione utebãtur: naturalibus literis contenti, & pronunciatione, natura etiam ab ipsa concessa. Qui cum longe/ lateq; rerum potirentur/ suam linguam ampliare malebant, q̄ alienã discere: ut non modo ditionis, uerũetiam linguæ propagatione cæteris omnibus antecelleret, existi-

Eurichreus Grãmatice Inuẽtor apd Athenieñ. (margin, beside "rum aspirauit humanitas")

Romani latine locuti. (margin, beside "ćta est, quæ dum Athenis")

mantes esse ibi etiam Romanum imperium/ubi-
cunq; Romana lingua dominaret̃, quod fecerũt.
Ampliarũt enim linguam Romanã, quæ eadem
latina/a/Latio (ubi Roma est) dicitur, & per gen
tes celebrem/ & quasi Reginã effecere: optimam
sane/ frugem/ & uere diuinam: nec corporis, sed
animi cibum. Magnũ igitur Latini sermonis sa-
cramentum erat: magnũ profecto numen, quod
apud omnes sancte/ & religiose custodiebat̃. Ob
sermonem itaq;/& imperiũ propagatum, soli Ro
mani nominabantur/ non Græci, & merito. Ro-
mani enim ingenio fecerunt imperia, Græci arte
dixerunt. Romani exempla fecere, quæ scripse-
runt/arte Græci/ uel pręceperunt. Romani/a/na-
tura literas acceperunt, Gręci a Phęnicibus. Græ
ci arte deuiarunt, Romani a recta uia, quam na-
tura semel ostenderat/ nunq̃ recesserũt, & ob idip
sum linguam auxerunt, & imperium/ aucto im-
perio, & libertate amissa/ sermo latinus uarios po
pulos/ac nationes in iura Ciuitatis admisit. Quo
factum est ut Romana uirtus/ ac iuxta loquendi
integritas passim cũ moribus degeneraret. Hoc
cũ animaduerteret Arguteius Eques Romanus/
literis multis Gręcis, & Latinis pręditus/ & ratio
num in lr̃is oppido q̃ peritus/egre tulit. Cũq; sępe
& sæpius obseruaret/in Vrbẽ confluentibus adue
nis/priscoꝝ linguã ꝑturbari/sonare/& olere/pere-

Operepre-ciũ est vide-re vnde Ro-mani literas habuerint.

Laus Ro-manoꝝ.

Arguteius apud Ro-manos Grã-matice in-uentor.

grinũ/succurrendũ fore existimauit:ut si amittere tur imperiũ, saltem esset Latini sermonis integritas/ac primus de latinitate regulã tradidit: quam græco uocabulo imitatus Eurichreũ, Grãmaticã appellauit: quæ est omniũ bonarũ artiũ uestibulum/& tam senibus iucunda/ q̃ pueris necessaria. Hanc colentibus pueris pariter & senibus, Corax Siracusanus acuti ingenii/& linguæ promptioris homo: sublatis in Sicilia Tirãnis/res priuatas longo iudicis interuallo repeti: Ciuesq; in discrimen non paruũ uocari intelligit. Nouit tandem/nihil esse, quod magis animos hominũ excitaret, excitatos sedaret/q̃ uerba/ dicendi artem excogitauit/ qua se defendere posset/& res suas repetere/& populum quando uellet/ suo quoq; posset arbitratu gubernari. Cũq; nõ satis placeret prisci sermonis rusticitas, & rudis illa literatura sibi orandi ornatum/atq; elegãtiã concinnauit. Primo delinimenta quædã/ac adulationes adinuenit: quibus populi beniuolentiã/ & attentionem cũ docilitate captare posset, quę prohemia appellauit. Deinde narrationes quasdam rerum/quas populo persuadere uolebat: & eas modo confirmãdo/modo contraria confutando/ argumentis / & rationibus uallauit. Has uocauit αγωρασ/idest certamina. Tertio breues quasdã rerum dictarũ collectiones: quas uocauit Epilogos. Quibus rebus adeo exercitatus est, ut se semper defenderet/resq; amissas recuperaret/

Corax rhetorice inuentor.

atq; animos populi in quamcunq; partem uellet impelleret. Huic arti/ seu benedicẽdi sciẽtiæ Rhetoricæ nomen fecit: quæ est pacis comes, & bene constitutę Ciuitatis alũna, Regina rerũ, & perfecta sapientia: Cuius ornatu/ & uerbo℞ lenocinio capti mortales/ mendacio credebant. Nihil enim erat tam incredibile/ quod nõ dicendo fieret probabile. Zeno ille/a quo disciplina Stoico℞ est, satis in differendo subtilis/atq; in capiendo aduersario uersutus homo: accipiens homines inanis eloquentiæ splendore deceptos: falsum ne hoc esset/ an uerum, satis discernere nõ posse: sed semp errare, ac pro ueris sibi falsa proponere, disputãdi artem excogitauit: qua nõ magis deciperentur, sed discerent bene disputãdo falsum/a/ uero, & rectũ a/curuo dignoscere. Hæc ars bene disputãdi/a/re ipsa nomẽ accepit, & Dialetica dicta est: quæ disputãdo, refellendo, probando, ad ueritatem inueniendam ualet plurimũ: & sine qua ad ueri cognitionem perueniri nõ potest. Se supra omnes disciplinas explicat, omnibus uires accõmodat, omnibus disciplinis superior constituit̃/tanq̃ Arx quædam sit, & conseruatio reliqua℞: quæ dũ prudentissime disputando uerũ quæritat. Philocrates pythagoreus in Phenicia rusticũ quendã scite/ subtiliterq; ratiocinãtem uidit/admiratus ẽ: Et eo magis/ q̃ Rusticus ille primus omniũ/ Decem tantũ Calculis uteretur, eosq; manu tenẽs/numeros cõ

Propria laus Rhetorice.

Zeno Dialetice inuẽtor.

Laus Dialetice.

d

poneret/ut bonus cōcionator. Inspecta igitur tali ratiocinandi forma, atq; utilitate/ ualde est delectatus/& q̄primū animū ad imitandum appulit: ut non solum Phęnicibus mercatoribus, uerum etiam cęteris omnibus prodesset. Effecit enim suo diuino ingenio homo ille natus ad benefaciendum: ut parua numerorum collectione/ parium, uel imparium res multæ comprehenderentur: quæ nunq̄, aut longissimo tēpore uix sciri potuissent. Excogitauit autem Nouem numerorum figuras / & unam, quam Equirotam appellauit: Quę figuræ q̄multas res possent comprehendere / & numeris explicare. Redegit in artem/ quæ numerum tractat, quam Arithmeticam uocauit: quæ adeo necessaria est/ ut nihil sine hac, aut uēdere, aut emere, aut diuidere, aut deniq; percipere ualeant homines. Hanc cum se primos inuenisse Phęnices gloriarentur/ Nilus inuidit, suaq; effecit inundatione/ut Aegyptii se quoq; aliquid hominū generi necessarium primos inuenisse gloriari possent. Auctus enim Nilus / & maiore quidē q̄ antea inundatione confudit limites agrorum, signa quibus propriū ab alieno discernebatur/penitus deleuit. Metempsicus ægyptius sacerdos/cum memoria teneret quosdam confines, inter quos erat riuulus quidam/mons, & arbor: Aegyptiis limites suorum agrorum his uerbis ostendit. οὗτος ὁ πρὸς νότον ἀγρὸς ὁ ἀπὸ τοῦ χύτου τοῦ δένδρου, σός ἐστι· καὶ οὗτος ὁ δεύτερος ὁ ἀπ' ἐκείνου τοῦ ὄρεος, ἕτερός ἐστι· καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, ὁ πατὴρ τῆς αἰ

Philocrates autor Arithmeticę.

Arithmeticę laus.

Metēpsic. Geometriā inuenit.

ἀιου ἐκπεσεῖ· ὁ δὲ ἐγγίθεν ὁ πρὸς τὸν ποταμόν· Hęc cū dixisset/ uirga, quam manu tenebat/cuiusq; agri terminos diuidit, & metitur/ ac dominis assignat ex tenaci memoria, qua dicitur excelluisse. Hæc agrorum terræ dimensio/uel disciplina/Geometriæ nomen est sortita: cui non sine causa summi uiri operam dederunt. Est enim tam necessaria / tam honesta homini: ut sine ea homo non uere homo dici possit. Certe/qui Geometriam nescit, seipsum nescit. Vacabat & huic disciplinæ ipse etiam Pythagoras in ora illa Italiæ, quæ magna olim Græcia dicebatur / uir sane magnarum rerum inuentione clarus: Qui cum animaduerteret / omniū hominum ingenium esse a labore ad libidinem procliue: cogitabat / quidnam efficere posset / quo ipsi homines summopere delectarentur, laboresq; facilius tolerarent. Hoc ipsum excogitauit, se rem pulcherrimam/ animisq; hominū gratissimam facere, si aliquam ederet canendi formam: quæ uocum modulationes/generaq;, & qualitates explicaret/ atq; ad leniendos affectus plurimū ualeret. Hæc secum/quonam pacto perficere posset/agitabat. Casu præterit in publico/Fabros ignitum ferrum mollientes ictibus/ in aures eius Malleorꝝ soni certo sibi rñdentes ordine repente ceciderūt/in qbus ita grauati acumina consonabant/ut utrūq; ad audiētis sensum statuta dimēsione remearet/& ex uariis impulsibus unū sibi consonās nasceret.

Geometria necessaria.

Attēde quo pacto Py/thagoras Musicā in/uenerit.

Hic occasionē sibi oblatam ratus deprehendendi oculis, & manibus / quod cogitatione quærebat. Fabros adit / & iminens operi curiosius intuetur: annotās sonos/q de singlo℞ lacertis conficiebant. Quos cum ferientiū uiribus ascribendos putaret/ iubet ut inter se Malleos mutent. Quibus mutatis, sono℞ diuersitas ab hominibus recedens/Malleos sequebatur: Tunc omnē curā ad pondera eorum examinanda conuertit. Cūq; sibi diuersitatē ponderis/quod habebatur in singulis annotasset, aliis ponderibus in maius, minusue excedētibus, fieri Malleos impauit: quo℞ ictibus soni nequaq̄ prioribus similes, nec ita sibi consonantes/ exaudiebantur. Tūc animaduertit concordiam uocis lege ponderū ꝓuenire, collectis numeris/ quibus cōsentiens sibi diuersitas ponderū continebatur. Ex Malleis ad Fides uertit examen / & intestina ouium, uel boum neruos tam uariis ponderibus illigatis tetendit, qualia in Malleis fuisse didicerat. Talisq; ex his concentus euenit/qualem prior obseruatio nō frustra animaduersa promiserat/adiecta dulcedine, quam natura Fidiū sonora præstabat, & qualem animātes lenire posse sperabat. Ex neruis etiā illis pulsis, soni quidā alii sibi consoni nascebantur: cum quibus uoce canere instituit. Talem ille canendi formā Musicā nominauit: quę tantum nō modo studii/uerumetiā uenerationis habuit: ut iidem Musici, & uates, & sa/

Musice laudes.

pientes iudicarentur. Musicæ dulcedine capitur omne quod uiuit. Musica merentibus adimit merorem, hilares efficit hilariores, fistularum cantu Cerui capiuntur, capiũtur & Delphines, Aues fistulis alliciũtur, fistulis etiã allecti Pastores in regione Babilonis/quæ Caldeæ gentis caput est, noctu pecora pascebãt, forte eleuatis oculis in cęlũ, Boues plaustrũ trahentes aspiciunt, mirantur Boues inesse cœlo, at Belus unus ex Pastoribus acutior omnibus/putat esse stellas, & Boues uideri: & ut nõ se decipi/ sed illos ostendat, cernit acutius, diligentius obseruat (id quod ratus erat inuenit) deprehendit septem stellas, quæ & Septentriones uocantur, quæ ita erãt in cœlo collocatæ/ut plaustrum cum bobus effingere uiderentur. Ex illis eni septem stellis duæ quæ pariles / & maxime in uno loco uiderentur/pro Bobus habebantur. Reliquæ uero quinq; figuram plaustri simulabant. Deprehendit/& quot horis hoc plaustrũ uergeret matutino tempore ad Orientem/ cum ab Occasu se uertere cępisset. Hæc omnia Pastoribus ostendit: qui crediderũt, & laudantes digitũ exeruere. Hoc pacto Belus Babilonius Astronomiæ principium adinuenit: primusq; hominũ syderũ naturam quærendi uiam demonstrauit. Quam secuti alii astro℞ ortus, obitus, cursus, solisq;/& lunæ defectiones cognouerunt, & in tempus omne posterum prædixerunt/obseruandi, ac designãdi astra

Belus repto: Astronomie.

Astronomia quid.

legem/ſiue ſcientiã, corumq́ coniunctiones/& diſtantias certa pcurrendi ratione uocauerũt Aſtronomiã. Orationem uero de curſu aſtrorũ Aſtrologiam, quæ eſt ars pulcherrima/& quę Principes, & Reges maxime decet. Hoc pacto Rector integerrime/ac uiri prẹſtantiſſimi liberales Artes hominũ ingenii perſpicacia adinuentas eſſe/ueteres ſapientes tradiderunt. Quibus relatis/inter deos ob inuẽta tã pulchra (ut iidem ueteres affirmãt) quidam ſucceſſerũt rerum geſtarũ magnitudine/& honorũ, atq́ uitæ dignitate illuſtres uiri; Qui cũ perſpicerent cuilibet animali quiddã propriũ a/natura datũ: ut Ceruis currere, auibus uolare, piſcibus natare, hominis uero propriũ eſſe ſcire. Liberales artes ſunt a deo totis ulnis amplexi/ ut auxerint, atq́ illuſtrauerint, cẹteriſq́ mortalibus/poſteriſq́ eorũ in apertum referentes/diſcẽdas tradiderint. Eos qui didiciſſent non donis modo, ac pecuniis ornauerunt; ſed etiã honoribus q̃maximis honeſtauerunt. Honos/qui uirtutis eſt uberrimũ alimentũ Artes alebat/omnes incendebantur ad ſtudia/gloria: Incendebantur & Principes cum ſcirent imperia prẹ uirtute/ & ſcientia nihili facienda: beataſq́ fore Ciuitates/ſi Principes philoſopharentur. Qui libenter incubuerũt/atq́ multum profecerunt. In Cæſare tanta fuiſſe traditur Aſtronomiæ cognitio: ut Annus ab eo correctus fuerit. Magna & in Hadriano fuit eruditio lrãrũ. Magna etiam Aſtrologiæ, Philoſophiẹ nõ minor

Aſtrologia quid. — *Honos eſt uirtutis alimentum.* — *Ceſar.* — *Hadrianus.*

in Antonio. Galienus quoq; quantum profecerit in bonarum Artium studiis indicat Epithalamium ab illo editũ in Nepotũ nuptiis: Ite simul pueri/ pariter sudate medullis, Omnibus inter uos/non murmura uestra columbæ: Brachia non hederæ/ nõ uincãt oscula conchæ. Vixq; aliquis/e/Romanis Principibus fuit/ qui nõ aut ipse fuerit eruditus, aut studiosus eruditorum hominũ. Gothorũ quoq;/ ac Lõgobardorum Reges excoluere se humanitatis studiis. Principes/ pariter & Reges grandem pecuniæ summã quotannis ex ærario pendendam statuerunt Rhetoribus, Medicis, Philosophis, Theologis: qui publice docerent. Egregium sane factũ/ac ppetua cõmendatione dignũ, ingenia prosequi/uirtutes ornare/& ad excolẽdos aĩos excitare iuuentutẽ: & nõ solũ eos uiros/qui humanarum/diuinarũq; rerũ cognitioni uacauissent/diuitiis/ac honoribus pricipes & reges honestauerũt, uerũetiã genus oẽ lr̃atorum. Antoninus cognomẽto pius rhetoribus ac phis nõ solũ salaria/sed etiã honores/ac puincias decreuit. Ptolomeus rex Alexãdrinus lr̃atissimos/ & doctissimos quosq; ad se uocatos, salariis/donisq; prosecutus est. Apollodoro summo Grãmatico, amphictiones græciæ summũ honorẽ habuerũt. Romani aureã statuã Rhetori posuerũt. Beroso Astrologo ob diuinas prædictiones publico in Gymnasio statuã in aurata lingua statuerũt. Hyppocrati medicina pollenti, qui uenientẽ ab Illyriis pestilẽtiã pdixerat/& discipulos

Galienus. Gothorum reges & Longobardorum. Antoninus pius. Ptholomeus. Apollodorus. Berosus. Hyppocrates.

Herculeos honores

ad auxiliãdum circa Vrbes dimiſerat, Herculeos honores Græcia decreuit. Platoni ſapientiæ Antiſtiti Dionyſius Tyrannus uinctatam nauem miſit obuiam / ipſe quadrigis albis egredientem / in littore excepit. Lacedemoniis olim Thebanã urbem comburentibus, Pindarus hunc uerſum pro ſuis foribus poſuit Πινδάρου τοῦ μουσοποιοῦ τὴν στέγαν μὴ καίετε. Quo lecto / a / domo Pindari incendiũ Lacedemonii auerterũt. Quanti fecerit Archilochũ poetam Apollo ex eo apparet / quod cũ Archilochi interfector templũ intrare uellet / cũ his uerbis deus prohibuit / Μουσάων θεράποντα κατέκτανες ἔξωθεν τοῦ ναοῦ. hoc eſt Muſarum miniſtrũ interfeciſti / exi de templo. Idem etiam magnũ uirtutis teſtimoniũ Lycurgo dedit cum illi ad oraculum profecto ſic reſpondit Ἥκεις ὦ Λυκοεργὶ ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν· Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι· δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ δὲ καὶ ἄνδρα. / ideſt Venis / o / Lycurge ad meũ optimũ templum Ioui carus / & omnibus cœlum habitantibus. Dubito an te Deum dicam / an hominẽ. O / magna laus legumlatori Lycurgo data. Gaudebunt ſane hi doctiſſimi Iureconſulti / & merito Iurecõſultum carum eſſe Ioui, & diis reliquis: & Apollinẽ dubitare an ille Deus ſit / an homo. Nõne pulchrius, nõne excellentius eſt / quam diuitem, quam formoſum, quam uictorem, quam Imperatorem dici? Marci Varronis in Bibliotheca, quæ prima in Vrbe ab Aſinio Pollione de Manubiis publicata Romæ / & unius ui-

Plato.

Pindarus.

Archilochus

Apollo.

Lycurgus legũlator.

Laus legũlatoris.

Iureconſultus Ioui carus.

Varro.

uentis posita imago est, haud minore (ut equidē reor) gloria principe Oratore/& Ciue/ex illa ingeniorum, quæ tunc fuit multitudine uni hanc Coronam dante/q̄ cū eidem magnus Pompeius piratico ex bello naualem dedit Vrbe perterrita, & quid consilii caperet incerta/metu Catilinæ, coniuratorūq; alio℞/plebis/patrumq; cōmuni consensu maturatum est ad Consulatum demandandū Marco Tullio Ciceroni: q̄q̄ nouo homini, & inquilino/primariis Ciuitatis uiris præteritis. Non enim maiorū imagines tantam ei expectationem comparauerant: sed insignes litera℞ tituli/atq; adducta/e/Rheto℞ scholis in forum/Senatumq; eloquentia/ Homero post mortem templa posuerūt. Mantuani in signis/in ædificiis/in monumentis publicis Virgilii caput insigne gentis præferunt. Sulmonenses Ouidianū illud Hemistichiū/ Sulmo mihi patria est. Quanti literatos fecerit Iulianus Augustus/unū illud satis dictum declarare potest, quo iudicauit Principū gloriam Poetarū uersibus/& ore inniti. Quanti essent uiri literati, Calistus Pontifex Maximus etiā ostendit. Olim/ mortuo Nicolao quinto Pontifice Maximo/ cum ei successisset Calistus/timereturq; ne a Iacobo Picinino bellum moueretur: atq; ad eum accessisset magnus quidam uir/ nouo tamen quod imineret bello/perterritus: Nō esse inquit/q Picininū uereretur. Habere enim ecclesiā Christi Tria millia

Vere laudes Ciceronis.

Homerus. Attende honores.

Laus Virgilij.

Ouidij laus

Juliani Augusti dictū.

Calixtus

Attende vocem Calisti pontificis p literatis.

dignā sane pontifice.

& amplius literatorꝝ hominū: quorum consiliis/ sapientiaq;/omnes omniū simul Europæ Ducum conatus/facile reprimi, atq; contūdi possent. Quibus effectum est / ut bonarum Artium studia in tantum aucta sint/ut ad illa gentes fere omnes incumbant. Florent in Gallia studia Philosophiæ. Eadē studiorꝝ celebritas est in Hispania, Ilerdæ, Cęsareæ Augustæ, Salamāticæ. Verum apud Romanos eo creuerunt bonarum Artium studia / ut gentes cęteræ/maxime Græci, ope Romanorum indigeant. Sunt enim multi Græci/ nunc aliqua doctrina præditi, qui Græcas literas etiā Romæ didicerunt / adeo omnis generis literarum studia apud Romanos uigent. Græcorꝝ res/& disciplinę apud Grecos ipsos iacent omnes/amissa libertate/ deletis Vrbibus seuissimo Turcarum dominatu. Nostra tempestate literarum Gymnasia plurima quidem sunt: quibus omnibus doctorꝝ uirorum copia, literarum prestantia, & indigenarum probitate/Romanū Gymnasium antecellit/Alexandrinū, Atticum, Massilioticum/ memoratissima apud Priscos Gymnasia. Non tot illustres Grammaticos, non tot eloquentes Oratores, nō tot sanctos Poetas, non tot acutos Dialecticos, non tot nobiles Philosophos, non tot prudentissimos Iureconsultos, non tot experientissimos Medicos, nō tot diuinos Theologos habuerunt/quot habet

Gallia.

Hispania.

Laudes Romanorꝝ.

Proprie laudes Romani Gymnasij.

Romanũ Gymnasium: quod indies magis flo-
rescat conuentu scholasticorum frequentissimo,
& claritudine professorum: qui tanta sunt excel-
lentia præditi/& in eo doctrinarum fastigio collo
cati, ut etiam non nominati nominentur, ut solo
nutu intelligantur: Quorum uirtuti/ & nomini
fauet cetus scholasticorum, & assurgit ordo pro-
fessorum, Qđ non possum non polliceri sub Leo-
ne Decimo Pontifice Optimo Maximo / sub quo
spiritum, sanguinem, Patriam, studia receperũt:
Qui doctos uiros/ & in quocunq; doctrinæ gene-
re claros magnis mercedibus allicit / atq; condu-
cit: euocat ad se tãdem undiq; magnis stipendiis
quos nouit magnæ celebritatis/ac famæ: nec pa-
titur Rhetoricam, Philosophiam, Theologiam,
Musas ipsas deniq; omnes, aliqua in latebra de-
litescere / atq; sordescere. O/ Pontificem clemen-
tissimũ. O/ Pontificem liberalissimũ. O/uerũ in
terris Christi Vicarium/ q memores/ ac grati ho-
mines aris/templis/ sacrificiis/ statuis, & olim te-
stati sunt, & hodie testantur, ac testabũtur in po-
sterum laudãtes. Etenim quis nam magis est iu-
re laudãdus/ q̃ nostrũ omniũ Pater summus Pon
tifex Leo Decimus? qui nõ magis prudentissimo
rũ hominũ iudicio electus est/ q̃ natus ad illã di-
gnitatẽ uidet᷑: quem deus nobis prębẽs: singulari

Laudes Leonis pontificis.

quadam hoc seculũ est beneficentia prosecutus: & quo sospite (ut est hominũ opinio) res humanę sunt futuræ fęlices. Audiuistis igitur uiri pręstantissimi hac in confessione/ut ingenii nostri perspicacia liberales Artes adinuentæ, auctæ, atq; illustratæ fuere: Mansimus promissis/& nostrũ pensum absoluimus/Rector integerrime; Qui tanto doctis hominibus præstas, quanto/uel syderibus Sol cæteris/uel mare cunctis amnibus antecellit: Nõ blandior/nota cunctis, & testata loquor. Absit ut te emerendi fauoris gratia impensius laudauerim/quippe qui sciam/& me improbaturos homines/si mentiar & te talem esse: qui nec teipsum ignores: & testimonia tuarũ laudum malis in pectoribus esse/q̃ in linguis. Quid restat igitur, nisi ut adolescentes/& iuuenes ad liberaliũ disciplinarum studia exhorter/ inuitem/& rogem: Quo facto nostræ Orationi subinde finem imponemus. Tempus est/ut receptui canamus/& Orationi nostræ finem faciamus, lętæ indolis adolescẽtes, moribus/ & fortuna bene ornati: ac iuuenes egregii/ sũmo loco nati/ apprimeq; nobiles; Sed prius est animo repetendũ/ est & reminisci operepreciũ, Equũ uehendi causa genitum, arandi Bouem, uenandi/& custodiendi Canem: Vos uero ad prædictas liberales artes amplectendas esse progenitos: quę nobis hodie adeo propagatæ / atq; illustratę, nullo labore se se offerunt/prębentq; discẽdas: tot

Uere laudes Rectoris Dominici Jacobatij

nos prçceptoribus/tot exemplis/tāta impssoꝝ uo/
luminū affluentia patefacto aditu inuitāt: ut pos
sit uideri nulla ætas studēdi felicior q̃ nr̃a /uidere
est/nō mētior. Cū sit ergo hominis ꝓpriū scire/cū
scientia animā pficiat, cū maximū acqrendæ sciæ
studium in maioribus nostris fuerit, cum Roma
num Gymnasium omnibus Gynasiis antecellat,
cum liberales artes certæ/ac stabiles sint/& firmæ
possessiones, cum maximus honos ab hominibus
diisq; uiris doctissimis datus sit/ ut abunde supra
a nobis est demonstratum/ excitemur, expergisca
mur omnes/& liberales artes: quę nobis diuitias/
famā/gloriam/ imortalitatem largiuntur, ample/
ctamur. Cumq; etiam sit summū bonū scientia:
Contra/ summū malum ignorantia, Vultis ne in
hoc esse summo malo? ut ignorātes sitis? Vultis
ne humanę naturæ repugnare? & propriū homi/
nis abnegare? Vultis ne Romanū Gymnasium
dehonestare? Vultis ne caduca ꝓ stabilibus, mor
talia pro ęternis, uilia pro ptiosis tota mēte dilige
re/atq; consectari? Absint ista/a/generosis animis/
per deum imortalem ignorantia mors est. Exper/
giscimini ergo/ atq; exurgite omnes indigenæ/ad
uenæ/ conuenæ: qui Romā ad capiendū ingenii
cultum cōuenistis, & liberales artes strictis ulnis
amplexamini/insudetis: imoremini lr̃is/quæ uos Proprie
solæ ad maximos diuitiaꝝ/dignitatūq; apices ex/ laudes lr̃aꝝ
tollūt: quæ nō/a/patre hereditariæ, nō/a casu pen

dulæ, nō ab ętate mutabiles sunt/ut cętera omnia quę admiramur: sed post fata etiam inuiolabiles/ firmæ/ac perpetuę uiuūt: Quæ ditant pauperes/ diuites ornant: quæ Principes eligunt/ Regibus imperant/ Pontifices moderantur/ deumq; Optimū Maximū nobis adeo conciliāt / familiaremq; efficiunt: ut pares etiam ipsi uideamur. Proinde colligite uos: iam satis temporis ocio datum est. Hic dies aliam uitā affert, alios mores postulat. Surgite/agite/& studiis pulcherrimis rerum maximarū totis uiribus incumbite. Colite liberales artes/ humanæ societatis ornamenta/ & uincula. Colite studia humanitatis / omnis uitæ decus/ & delectamentū. Cęteræ res/neq; tempoꝶ sunt/neq; ętatum omniū/neq; locoꝶ. Hęc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis perfugiū / ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum/peregrinantur/rusticantur. Quo circa studiosius colenda est humanitas/ bonaꝶ literaꝶ studia/uirtutum omniū eruditionem secum habere copulatam tradunt uiri sapientes: Nullam uero partem laudabiliorem/ rebusq; hominū magis conducentem/ q̄ quæ ad humanitatē spectet. Tota enim in mitigandis uersat̄ affectibus/animisq; ciuili mansuetudine componendis: Nihilq; tam conferre ad indignam homine attrocitatē domitandam/ exuendāq; feritatem, q̄ literas/ easq; ma-

Laudes lrarum ac studioꝶ humanitatis.

xime/q̄ ab humanitate cognomen meruerũt. He-
racletus Ephesius philosophus nobilissimus dice- Heracletus
re solebat, Εἰ μὴ ἥλιος ἦν, εὐφρόνη ἂν ἦν. hoc est, Nisi sol
esset/nox utiq; esset. Plutarchus autem hunc imi- Plutar-
tatus/simile quiddã pronunciauit, Εἰ μὴ θάλασσα ἦν chus.
πάντων ἀγριώτατον ζῶον ἂν καὶ δύστατον, ὁ ἄνθρωπος ἦν. hoc ẽ/
Nisi mare esset/ omniũ rusticissimum animal / &
asperrimũ homo esset. Hoc autem dixit: quoniã
ex India uites, & ex Phęnice literę nauigando in
Græciam deportatæ sunt. Ego uero/ut aliquid nõ
longe ab his discrepans/ in mediũ afferam. Dico/
nisi studia humanitatis essent: nihil eruditionis/
ac uirtutis haberemus: Quo bono/nullum opta-
bilius/nullum præstantius: neq; datum est mor-
talium generi deorũ concessu: neq; munere dabi-
tur. Redeo igitur ad id/ quod supra uos monebã
adolescentes/ iuuenes/indigenæ/ aduenæ/conue-
næ: ut humanitatis studia colatis: Quod si fece-
ritis / tantam frugem, tantam sapientiã ex eis re-
portabitis: ut nec me falso uobis consuluisse: nec
uos frustra consiliis meis paruisse cognoueritis.

DIXI.

¶ Habita fuit Oratio Romæ/ in tem-
plo diui Eustachii. XV. Kl. Nouemb.
in die sancti Lucæ. Anno salutis
M.D.XVI. & Pontificatus Leo
nis Decimi Tertio.

artes liberales — 7 gramatica logica rhetorica musica arismetica
geometria y astrologia. [illegible] 3 triviales [illegible]
[illegible] gramatica [illegible] logica [illegible]
[illegible] alias 4 or quadriviales [illegible] caminos
[illegible] aritmetica de numero [illegible] musica [illegible] geometria
[illegible] astrologia [illegible]

¶Dominicus Marsus.
Hactenus humanas tenuit sententia mentes
Quis primū ingenuas finxerit arte uias.
Hoc lege perplacido siculus quod condidit ore
Qui bene cum graiis uerba latina serit.
Hic tu cum belo claram miraberis arcton:
Cum samio uoces grāmata mercurio.
Hic nilus tumido populatur flumine campos.
Vt rerum causas cogitet inde sophos.
Hoc quoq; miraris moderātem cuncta coracem.
Rursus & a siculis nascitur eloquiū.

¶Io.Benedictus Annius Viterbieñ.
Vis tu septem artes; uis totū rhetora: si uis
I celer: I siculi munera sume tui.
Nec gestus: uocem: uultus: nec uerba require.
Tam bene cuncta dedit q̄ bene concinuit.

¶Aurelius Serenus Monopolitanus.
Artibus inuentis siculi facundia linguæ
Ostendit magnæ fertilitatis opus.
Nam reddens causas propriū sibi uendicat ipse
Et cōmunis erat qui suus extat ager.

Ignatius de Besse Pannonius, Reuerendo in xpo patri & dño, dño Andreę/ Eximio decretoꝝ Doctori, Præposito Chas, meñ. Canonico/ & Vicario Ecclesiæ Zagrabieñ.
S. P. D.

PErpauci præteriere dies uir humanissime / quũ plerasq; literas simul cũ Oratione doctissimi, ac eloquentissimi uiri dñi Iulii Simonis Siculi in die sancti Lucę Euangelistę in æde Diui Eustachii/ corã Reuerendissimo in xpo Patre/ & domino/ dño Dominico Iacobatio de Fascescis, Episcopo Lucerineñ. Auditore Rotæ, Sanctissimi dñi nostri Papę Vicario/ ac huius celeberrimæ Vrbis Romæ Academię Rectore haud indigno/ uiro integerrimo, habita: ad Reuerendũ in Christo Patrem/ & dominũ, dñm Franciscum Feguuerneky, Præpositũ Ecclesiæ Beatæ Mariæ Virginis de Saag, in Regno Hungariæ ordinis Præmonstrateñ. Visitatorem generalem dignissimũ/ Iouem meũ alumnũ / me daturum instituerã. A/ quo quidem/ ubi exemplum eiusdem pro nostra necessitudine/ & ueteri amicitia, quæ non mediocris intercedit/ mihi dari poposcissem (uis enim amicitiæ nostræ efflagitabat, ut maiora quidem pro me faceret) confestim uir ille dicendi pe-

ritissimus, & in studiosos liberalissimus/illius dedit Orationis exemplum: quo te quoq; partici pem subito haud indignũ fore existimaui, quum ut meã erga te testarer beniuolentiã, & gratitudi- nem/ tum etiã gratulareris me cũ uiris illis cõuer sari/a/ quibus melior indies reddi possem. Et de- niq; ut in his præludiis meis / si qui(quũ hæc in manus doctissimoꝝ/hoc est/tui similiũ dilaberen tur)& oleũ, & impensam frustra perdidisse affir- marent/nõ tempus illud studio impensum(quod quantulũ fuerit, compertũ sane tibi est) uerũ in- scitiam forte/& scabrosam(ut ita dixerim)linguã nullius eloquentiæ ornatu excultã diiudicantes/ incusarent/ tuo satis amplo protectus Clipeo, ta- lium iacula/ ac locutuleioꝝ quorumcũq; uoculas procul iaciendi/ & penitus refellendi mihi præbe retur ansa: Sic demũ tuo protectus patrocinio/eo erga me quem iamdudũ in te cognoram fore ani- mo/ Reuerendissimoq; in Christo Patri/& domi- no, dño Thomæ/miseratione diuina/ tituli sancti Martini in montibus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pbro Cardinali Archiepõ Strigonieñ. Patriarchæ Cõstantinopolitano/ ac Sãctissimi domini nostri Leonis. X. Pontificis Maximi de latere Legato: quem adeo te sui intimũ fecisse animaduerto, & semp cognoui/quo nihil ab eo/ & si res pardua fo ret/ incassum imploraturũ arbitrarer cõmendari nõ dedignareris: Qd si(ut spero)facies/ ad quod-

cũq; genus officii me tibi imperpetuũ deuincies, & gratissimũ habebis debitorem. Vale literatorũ portus/& aura: mearumq; rerum præsidiũ/& me tuo singulari illo amore ama. Romæ, Octauo Idus Martias. M.D.XVI.

¶ Romæ impressa/in Campo Floræ, in ędibus Marcelli Silber.

de hoc tpe deplorando [illegible] in [illegible]
hiero[ni]mo de Chaues. sic ait. Engrandeciendo la admiracio
q alg[un]o [illegible] (prudente y sabio lector) considerando
q pocos son los q en este n[uest]ro t[iem]po professan el estudio delas bue
nas y virtuosas artes liberales, aujendo sido estas enlos t[iem]pos
pasados tan estimadas y ensalçadas en tan alto y supremo grado
q a solos los nobles pertenescian, [illegible] como por estimar dios y [illegible]
lleno, aprenderlas considerando bien la gran comodidad q
estas les podian traher. Porq v[er]dad[era]m[en]te ningun fructo mas
abundoso, ni mas aplazible ni dulces bienes alos hobres pue
den emanar q del estudio optimo delas artes q son buenas
pues estas [illegible] salud el a[nim]a y [illegible] el cuerpo demas de ser
honestidad dela vida, y adornamiento muy hermoso dela fama
lo q[ua]l considerando bien los sabios antiguos todo su principal estu
dio y mayor deligencia y cuidado endereçaron siempre. [illegible]
co[mo] dexassen a sus descendientes ricos y hermosos [illegible]
co el oro ni bienes mundanos: quanto co[n] estud[i]o y buenas artes
teniendo la sabiduria por verdadera possessio y principal tesoro y
estimando en mucho las letras q se adquieren co las fuerças del [illegible]
[illegible] q no alas fuerças corporales y menospreciando las
cobdicias y ambiciones humanas: las q[ua]les nada [illegible]
de los ingenios delos hombres. porq [illegible]
tenian y possehian. No se pretendia ni buscava co solicitud
tierra alguna ni tesoro. mas sola la virtud era tenida [illegible]

// tengo despues que la abundancia començo a arraigarse por
// España en los corazones humanos, no a auido [illegible] leyes
// las estudias y buenas artes assi abatidas y menospre-
// ciados y bexados entre aquellos que de ellas deuen gozar.
// y abiendo a tomado con el tiempo [illegible] des-
// y ora se habla de la hazienda de cada vno y lo que le [illegible]
// de la cada y [illegible]. ut [illegible] dize que tanto tienes tanto
// vales y aun tanto sabes. Prolog. a su Chronographia ó
Repertor. de tiemp.

Romae impressa in Campo Florae, in ędibus Marcelli Silber.